

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת תצוה תשפ"ד (19)

בטעם מדוע נקרא הציץ "נזר"

לא נמנה עמהם מפני שאינו מין בגד. ודבריו צריכים ביאור שהרי בהמשך הפרשה כן נמנה הציץ בין הבגדים (כט, ה-ו) שנאמר שם "ולקחת את הבגדים והלבשת וגו' ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקודש על המצנפת". יעוי' ברשי"י שם 'את נזר הקודש – זה הציץ'. ונראה לומר, שאעפ"י שהציץ עצמו אינו מין בגד, אמנם כיון שהיה משמש כנזר, זה עצמו עשאו לבגד ונחשב בבגדי כהונה, דהיינו שבאמת לא נחשב לבגד מצד גופו, אלא מצד הנזר שבו, ולכך היכן שהתורה מונה אותו בין הבגדים התורה מדגישה את ענין הנזר שבו. ולכך גבי הלבשת הבגדים נמנה הציץ בין הבגדים, שהוא נקרא בגד מצד שמשמש כנזר. וכמו"כ בפרשת פקודי שנאמר "ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן" נכלל הציץ בבגדים, לכן כתבה התורה "ויעשו את ציץ נזר הקודש" כי ע"ש שמושו כנזר נכלל בבגדים. וכן בפרשת צו, "קח את אהרן ואת בניו ואת הבגדים וגו' וישם מצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב נזר הקודש".

וְעִשִׂיתָ צִיץ זָהָב טְהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי הַתֵּם קֹדֶשׁ לַה'. (כח, לו)
שאלני חכ"א, מדוע בפרשת תצוה נאמר "ציץ זהב טהור", ובפרשת פקודי בעשייתו נאמר "ויעשו את ציץ נזר הקודש", מדוע הוסיפה התורה 'נזר'?

והשבת' לו בסיעתא דשמיא, כי ציץ עצמו אינו מין בגד, והרי הוא טס של זהב, ויעוי' בבעל הטורים (כח, ד) שהתורה אומרת, "ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט", והתורה לא הזכירה לא מכנסים ולא ציץ, והרי מכנסים וציץ הם מבגדי כהונה, מכנסים גם לכהן הדיוט וציץ מח' בגדי כה"ג, וכתב הבה"ט בלשונו הקצר: "ואלה הבגדים, ולא הזכיר מכנסים שלא היו לכבוד ולתפארת, ולא הזכיר ציץ לפי שלא היה מן בגד".

והיינו דטעם הדבר שלא הזכיר מכנסים מפני שהתורה אמרה בפסוק שלפני זה, "ועשית בגדי קדש וגו' לכבוד ולתפארת" ולכך לא נמנה כאן מכנסים, אעפ"י שבהמשך הפרשה שם (בפסוק מב) נאמר "ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה" וגו'. וכמו"כ לא הזכיר ציץ, אעפ"י שבהמשך הפרשה נאמר "ועשית ציץ זהב טהור", מי"מ

טהרת כלי הקטורת

עבודת הקטורת ולא ככלי המזבח. ובטעם הדבר יש לומר, דהנה בפרשת ויקהל כתיב 'ויעש את שמן המשחה קודש ואת קטורת הסמים טהור' וצ"ע מהו לשון טהור שכתוב בקטורת, והנה בפרשת כי תשא על הפס' (שמות לא) 'ואת המנורה הטהורה ואת כל כליה', כתב ע"ז החזקוני וז"ל: "לא מצינו בשום כלי שבמשכן דנקרא טהור רק המנורה והשולחן וכו' והטעם לפי שלא היה עליהם שום מיני דמים". וכן כתב החזקוני בפר' פקודי (שמות לט): "את המנורה הטהורה – על שם שלא היה מזין עליה שום דם עכ"ל, ומעתה י"ל דגם הקטורת נקרא טהור שלא הי' בו שום דם, וכבר הארכנו בזה הרבה במק"א, ונראה שאם כלי הקטורת היו נחשבים לכלי המזבח – היו בטלים למזבח, ובמזבח עצמו הרי היה דם של קרבנות יוהכ"פ וחטאות הפנימיות, והיה בזה פגם בקטורת. אך כיון שהיו כלים לעצמם, לכן הקרבת הקטורת היתה כולה, גם עשייתה וגם הקרבתה, בלי דם, 'טהור' ממש.

ולכאורה הדברים צ"ע, שהרי סוף סוף הקריבו את הקטורת על האש שעל מזבח הזהב, ועל קרנות מזבח הזהב הרי היו מזים דם? אמנם יעויין בחינוך (מצוה קג) וז"ל כהן שזכה להקטיר הקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש וטני שמו וכו' ומקטיר כדרך שמפורש שם בגמרא שמשליך הקטורת בנחת על הגחלים אשר (במזבח) [במזבח] הזהב". והנה על תיבת 'במזבח' יש סוגרים עגולים, ועל תיבת 'במזבח' יש סוגרים מרובעים. והיינו דר"ל שלא שמו את הקטורת בגחלים אשר במזבח אלא על הגחלים שבמזבח. ובמנ"ח שם כתב: ומש"כ הרב המחבר שמשליך הקטורת על המזבח, ג"כ

לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסְכוּ עָלָיו. וְכִפֵּר אֹהֶרַעַל קִרְנֹתָיו אַחַת בְּשֵׁנָה מִדָּם חֲטָאֹת הַכֹּהֲנִים אַחַת בְּשֵׁנָה יִכַּפֵּר עָלָיְלְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא לַה' (ל, ט-י)

הנה בכל פרשת 'מזבח מקטיר קטורת' לא מוזכרים כלל כלי המזבח, המחנות והבזך שבביל הקטרת הקטורת. וכן בפרשת ויקהל (שמות לה): 'את השולחן ואת בדיו ואת כל כליו וגו' ואת מנורת המאור ואת כליה ואת נרותיה וגו' ואת מזבח הקטורת ואת בדיו, ואת שמן המשחה ואת קטורת הסמים וגו', את מזבח העולה ואת מכבר הנחושת אשר לו את בדיו ואת כל כליו וגו'. אצל השולחן והמנורה ואצל מזבח הנחושת נאמר 'את כל כליו', ואילו אצל מזבח הזהב לא מוזכרים כלל כליו, ומשמע כאן לכאורה שלמזבח הזהב לא היה כלים, והוא תמוה.

ובפרשת במדבר כשהתורה מפרטת היאך נסע המשכן, את כלי השולחן שמו על השולחן, ואת כלי המנורה שמו על המנורה, וכן את כלי מזבח העולה שמו על מזבח העולה, אבל על כלי מזבח הזהב נאמר (פס' י"ב) 'ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו במ בקדש ונתנו אל בגד תכלת וכסו אותם במכסה עור תחש ונתנו על המוט', ולא שמו אותם על המזבח.

וכד תדייק תראה, דהנה בכל הכלים נאמר שהם כלים של הדבר אשר אותו היו משרתים, אך על כלי מזבח הזהב נאמר 'ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו במ בקודש'. ומבואר שכלי מזבח הזהב הפנימי לא נחשבו ל'כלי מזבח' אלא לכלים 'אשר ישרתו במ בקודש', ולכן שמו אותם במוט לחוט לשאתם, כי הם נחשבו ככלי

ולא 'כלי המזבח', וזהו הטעם שהדם שהזו על המזבח לא פגם במהרת כלי הקטורת.

בדברים אלו נתבאר בס"ד ביאור מחודש בדברי הרמב"ם פ"ג מתמידין ומוספין ה"ב: 'מזבח שנעקר מקטירין הקטורת במקומו, וקטורת שפקעה מעל המזבח אפילו קרטיין שבה אין מחזירין אותה'. בהלכה זו כלל הרמב"ם שני דינים שונים: דין אחד הוא הדין שאם נעקר המזבח מקטירין את הקטורת במקום המזבח, והוא דינא דגמ' בזבחים (נט.), והדין השני הוא דינא דגמ' במנחות דכ"ו ב': 'אשר תאכל האש את העולה על המזבח – עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת'. וצ"ע מדוע כלל הרמב"ם שני דינים אלו, שהם שני דינים שונים לגמרי, בהלכה אחת.

אך לדברינו הנ"ל נראה הטעם משום שקטורת אינה נחשבת לחמו של מזבח, כיון שגם בזמן שהמזבח קיים אין דין להקטיר את הקטורת על החפצא של המזבח, אלא על המקום שבו נמצא המזבח. מזה נובעים שני הדינים שכתב הרמב"ם. זהו הטעם שלמרות שהמזבח נעקר ממקומו אעפ"כ מקטירים את הקטורת במקום המזבח, וזהו גם הטעם שקטורת שפקעה אין מחזירין אותה, כי היא אינה לחמו של מזבח, אלא רק שיש דין להקטירה במקום שבו נמצא המזבח.

טעות המעתיק, דזה היה ביום הכיפורים בקודש הקדשים, (שאז) היה משליך על הגחלים אשר במחתה, אבל בהיכל היו הגחלים על המזבח, ועליהם היה משליך הקטורת עכ"ל. ועיין בפירוש הראב"ד למסכת תמיד (לג.) שכתב בתוך דבריו: 'כמו שכתוב בתוס' צרפת דבכל יום היה מקטיר על גבי המזבח בלא מחתה, וביה"כ היה מקטיר במחתה'. אכן, יעויין בהגהות המנ"ח (במהדורה החדשה אות י"א) בשם ילקוט מאור האפילה וזהר ח"ב רי"ט, שיתכן דס"ל שהיה מניח המחתה על גבי המזבח ועליה היה שם את הקטורת, ולפי"ז באמת לא היה מקטיר על המזבח ממש אלא על המחתה.

ובאמת יש לומר שאפילו אם נאמר שבכל יום היו מקטירין על גבי המזבח, אעפ"כ כיון שקיימא לן שמקטירין אע"פ שאין מזבח, ואפשר להקטיר במקום המזבח, וכמ"ש בזבחים דנ"ט א' שמזבח שנעקר מקטירין עליו קטורת, א"כ אין לקטורת שייכות עם המזבח. ואמנם יעו"ש דמודה רב בדמים שאפשר להזות אותם רק על המזבח, אך קטורת בודאי שייכת רק למקום המזבח ולא למזבח עצמו.

וכיון שהקטורת שייכת רק למקום המזבח, ואין לה שייכות עם החפצא של המזבח, לכן כינתה התורה את כלי ההקטרה 'כלי שרת'

"ככל אשר יורוך" – תפקיד שליח ציבור

א.ה. לקראת הבחירות לעיריות בשבוע הבעל"ט, עלו במהלך השבוע האחרון למעונו של רבינו מרן שליט"א, שלוחי ציבור הנושאים את "דגל התורה" במספר ערים בארה"ק, הרב יצחק רייך מהעיר רכסים והרב יצחק רביץ מהעיר טלז סטון, לקבל את ברכת הדרך להצלחה בס"ד. במהלך השיחה עורר רבינו מרן שליט"א בפני כולם כאחד, על חובתו של שלוחא דרבנן להיות כולו משועבד באמונה, למען הציבור ביחס הנכון והראוי לשולחיו.

בדבריו אמר רבינו מרן שליט"א, "כולם יודעים שהמטרה הברורה של מו"ח הראש ישיבה וצוק"ל, בעת שייסד את תנועת "דגל התורה", את העיתון "יתד נאמן" ואת הכשרות "שארית ישראל", היא לרומם קרנם של בני התורה החרדים לדבר ה', שנוכל לנהוג בעוה ובגאון על פי דרך התורה המסורה, בלי להתבייש במה שאנחנו ובלא להזדקק לאף אחד אחר, וכמובן שזה היסוד של הכל".

והוסיף רבינו מרן שליט"א, "אבל עוד דבר צריך לדעת היטב, ואת זה שמעתי כמה פעמים מהראש ישיבה וצוק"ל, שהיסוד שצריכים לזכור כל נבחר י הציבור, יסוד היסודות והמטרה העיקרית היא לעזור למי שצריך עזרה, גם כשמדובר ביחידים, ואמר לי גם כן שעי"ז יתרומם קרן התורה. תמיד הוסיף ואמר שלא יודעים שעיקר המטרה היא לעזור ליחידים, למי שצריך עזרה".

"אני רוצה לספר לכם סיפור שיש בו הרבה לימוד לכל שליח ציבור. לפני שנים היה אברך שנכנס לפני מו"ח הראש ישיבה וצוק"ל, ושאלתו בפיו: הוא שוקד על התורה באחד הכוללים, וכמו רובא דרובא של האברכים הפרוטה לא מצויה בכיסו ובפרט שהוא מטופל בהרבה ילדים. ובעת האחרונה אותו אברך נקלע לחוב גדול שהצטבר לעירייה, ובימים האחרונים ניתקו את הבית שלו מהמים. והוא מבקש שהראש ישיבה יעזור לו בענין. הראש ישיבה אמר לו כי בהנהלת העירייה יושב יהודי חרדי שבידו לעזור לו, ועליו ללכת אליו תכף ומיד לבקש ממנו שיעזור לו בענין".

"השעה היתה בסביבות 2 בצהריים, והאברך אמר לראש ישיבה שאולי זה לא כל כך דחוף, כיון שהוא לקח משכנו לבנין מים בשביל משפחתו. אך הראש ישיבה התעקש ואמר לו שמיד יכנס אצל אותו פקיד בעירייה. ולהפתעת האברך הוא שם לב שתוך כדי דיבור הראש ישיבה אף מלביש את הכובע והמעיל ואומר לו כי הוא יצטרף עמו ללכת לאותו פקיד, לא עזרו כל התחנונים של האברך שהראש ישיבה לא יטרח וכו' וכו'. וכך הלך אתו הראש ישיבה לביתו של הפקיד".

המשיך רבינו מרן שליט"א, "כשהגיעו לבית של אותו שליח ציבור פנה הראש ישיבה וצ"ל לאברך ואמר לו כי הוא האברך, יעלה אליו לבדו וכי הוא עצמו ימתין לו בחדר המדרגות של הבנין. אותו אברך אכן עלה לבית של הפקיד ודפק בדלת, לאחר מעט זמן פתח אותו פקיד את הדלת ומיד כששמע את בקשתו של האברך החל לצעוק עליו 'איך אתה מגיע לפה בשעה כזו, יש לי לשכה בעירייה ורק שם אני יכול לשמוע אותך', והאברך מתחנן על נפשו ולא הועיל כלום, אותו פקיד לא הסכים לשמוע, וכך שלח את האברך מעל פניו. במשך כל אותו הזמן הראש ישיבה הקשיב לכל הדין ודברים, כשהאברך ירד מביתו, אמר הראש ישיבה לאברך 'אותו אחד אינו ראוי להיות שליח ציבור! כך לא מתנהגים. שליח ציבור צריך להיות קשוב בכל זמן, בפרט לציבור הקדוש אותו הוא מייצג'".

סיים רבינו מרן שליט"א, "אותו איש ציבור שמע לאחר מעשה שהראש ישיבה היה עד לכל הדין ודברים, וניסה לשלוח שליחים לראש ישיבה להסביר את עצמו אך לא עזר לו כלום. הראש ישיבה וצוק"ל ראה את הדברים בחומרה גדולה. שאברך שמגיע לאיש ציבור אי אפשר לסגור בפניו את הדלת. ועל אחת כמה וכמה להתייחס אליו באופן זהו. שליח ציבור צריך להיות קשוב וזמין לציבור שלו תמיד, זו השליחות שלו העיקרית שלו. זו המטרה".